

Лена Дивани е писател и професор по предметот Надворешни работи на Правниот Факултет во Атина. Објавила 5 романи, 3 пиеси за театар, 4 книги за деца, историски студии и многу кратки раскази. Член е на Основачкиот одбор на Националната комисија за човекови права.

„Асистент на самоубиец“

од Лена Дивани

Марија и Јас сме родени во иста година, во исто село, се вика Загора на Монт Пелион. Нашите куќи беа точно една до друга. Ние двете за првпат заигравме заедно во калта, заедно ја бркавме нејзината мачка и игравме школица на улицата од калдрма. Таа беше танка, руса девојка, којашто малку зборуваше, а уште помалку се смееше. Кога наполнивме 5 години, дури и тие ретки прилики ни беа скратени.

Нејзината мајка почина. „Таа не почина, се шепотеше низ селото, таа се обеси“. Никој не знеше поради што сето ова се случи и што ќе се случи понатаму. Мајката на Марија беше жена која никогаш не се насмевнуваше, никогаш не излегуваше од дома и никогаш не зборуваше со никого. „Тој е виновникот за тоа, велеа сите, тој пијаницата, нејзиниот сопруг, доаѓајќи секоја вечер мртов пијан“. Вистина е дека секоја ноќ со свои уши го слушав г. Ламброс како вика и колне. Чудна работа беше што тој сам со себе се караше. Мајката и ќерката беа секогаш тивки, никогаш не ги чувме нивните гласови. Сè до денот кога Поликсени замина и ја понесе насмевката на ќерка си со себе.

Таа есен за првпат отидов на училиште. Нова униформа, нова чанта. Едвај чекав да појдам! Очекував Марија да биде во училишниот двор, но таа не се појави тој ден, ниту друг ден после тоа. Си помислував да отидам да ја побарам и да ја прашам, но мајка ми никогаш не ми дозволи. „Седи мирна, ми рече таа, нема да те пуштам да се плеткаш таму во куќата на тој пијаница“. А што мислите, имав ли храброст да отидам да ја барам Марија во нејзиниот дом? Многу се плашев од г. Ламброс.

Ја чекав да излезе како и порано за да си играме со нејзината мачка, па да можам да ја прашам. Но моето чекање беше попусто. Исто како нејзиниот дом да ја беше проголтат, затоа што таа просто исчезна. За сметка на тоа Јас пораснав со заборав, си најдов нови пријатели на училиште, ме покануваа кај нив да си играм, така што Марија беше оставена во молк.

Како што врвеа годините Јас продолжив со училиштето, а после тоа отидов во средно. Сето ова време ја гледав Марија како расте, но оддалеку. Еднаш ја видов додека ги переше ќилимите во дворот, после тоа во црквата за Велигден, декорирајќи го епитафот за поворка, после тоа повторно враќајќи се од бакалчето со две кеси. Да, такви беа нашите средби. Ние едвај си велевме здраво и секој пат таа веднаш заминуваше. „Нема ли да останеш малку да си поразговараме, Марија, станавме како странци, нели?“, ја прашав еднаш кога се судривме една со друга на улица. „Некој друг пат, рече таа, како да беше преплашена, имам вечера на шпоретот“. И за секунда веќе беше отидена.

Откако завршив средно училиште, се преселив во Атина. Студирав за наставник и потоа се омажив за Волос, кој одеше со мене на факултет. Откако дипломиравме, решивме да се вратиме назад во Загора. Не ни се допаѓаше Атина – многу валкано и многу бучно. Си ги сакавме нашите цветни леи, нашите дрвја со костени и морето од Чоректо кое се протегаше надолу. Така

што ние се вративме и се вработивме во ушлиштето, во кое обајцата ги научивме првите букви.

Едвај чекавме да дојде нашиот ред да ги учиме првоодделенците да читаат и пишуваат. Волос во својата куќа, исто така, имаше трем којшто гледаше кон Егејското море, градина полна со хортензии, и најважно си се имавме еден со друг, бевме среќни.

Секој пат кога ќе отидев за да ја видам мајка ми, ја прашував за Марија. За жал, мајка ми не знаеше ништо повеќе за неа од мене. „Ја гледам девојката, велеше мајка ми, влегува, излегува, зафатена постојано со домаќински грижи. Таа е слуга на татко \$. Заробена, Нема пријателки, нема сопруг, нема со кого да се дружи, нема каде да оди. Нема никаков звук, глас од нејзе. Го слушаме само татко \$ кога се враќа пијан и вика, иако сега веќе е доста остарен. Сè што прави е тоа што се симнува до таверната со неговото вино, кое веќе го нема толку многу“. „Дали некогаш те прашала за мене?“, не попуштав. „Ниту за тебе ниту за некој друг“, рече мајка ми и ја висна главата.

Поради таа причина јас останав буквално без зборови кога истата вечер Марија засвони во десет и триесет таа ноќ. Јас и Панајотис само што завршивме со вечерата и се подготвувавме да се раскомотиме на каучот за да гледаме филм од Вуди Ален на телевизија. Откако засвони свончето, отидов да отворам полуотсутна поради мислите кои сè уште ми беа насочени кон филмот. Се вратив чекор назад од изненадување кога ја видов исправена со главата горе, гледајќи ме без зборови со нејзините темни очи. Беше предвреме остарена.

„Марија!, извикав пелтечејќи. „Марија... какво изненадување!“ Таа направи гест како да сака да се скрие некаде. „Дали доаѓам во лошо време?“, запраша таа. „Можам да дојдам другпат, ако сега не е добро време“. „Не, не воопшто, јас, исто така, сакав да те видам...“, ја убедував, буквално грабајќи ја за раката да влезе внатре. Таа направи 3 чекори и застана. Не сакаше да влезе во дневната соба. „Подобро не, сопругот ти е таму“, рече таа. „Може ли да отидеме во кујната?“, ја упатив натаму, кажувајќи му на Панајотис дека треба да разговараме. Ја натерав да седне додека приготвам кафе. Марија едвај седна, целата згрчена. Беше повеќе од очигледно дека има нешто на ум, нешто што сакаше да го каже, но не се осмелуваше. „Па како си, драга Марија?“, го скршив мразот. „Ние две се погриживме целосно да изгубиме контакт!“

Таа не беше баш добро запознаена со јавното муабетење и со социјалната етикета. Одеше право кон целта. Но не без мака, се разбира. Зборовите излегуваа од нејзе еден по еден како камења. „Сакам да те замолам за една услуга“, рече зацрвенувајќи се. „Повели, што било“, ја уверував тапкајќи ја по грбот за да продолжи. „Сакам да напишеш писмо за мене“, одговори овојпат побрзо како да сакаше да го каже пред да има време да се премисли. „Во овој момент, сега ако можеш“, додаде таа со уште поголема брзина. „Зошто да не, се разбира, ќе ми биде задоволство...“, реков и почнав несмасно да барам пенкало и хартија. Откако најдов, седнав до нејзе на масата. „Подготвена, реков, ајде“. Марија си го прочисти грлото и започна. Овојпат немаше сепнување во зборовите. Очигледно знаеше точно што сакаше да каже. Во нејзините бесконечните денови и ноќи на осаменост во празната куќа сигурно постојано ги беше вежбала мрачните зборови кои сега ги огласуваше пред мене.

„Татко, јас заминувам. Се обидував, но не можам повеќе вака да живеам. Мама не можеше, исто така. Да знаеш дека никогаш нема да ти простам, дури и за ова што не сум способна сама да ја напишам оваа порака”.

Јас пишував како хипнотизирана, како да не ја разбирав тежината на зборовите кои ги диктираше. Таа го грабна парчето хартија пред мене и стана. „Марија, реков треперејќи, ти си заминуваш... Каде? Рече дека заминуваш?” Знаев колку смешно звучам, но не можев да ја пуштам да си замине. Таа ја овисна својата горда глава. „Не можам веќе”, прошепоти. „Ова не е живот. Јас сум животно, јас не сум човечко суштество”. „Марија, што зборуваеш?”, повторував како папагал, знаејќи според нејзиниот поглед дека нема враќање назад. „Има уште нешто што ми треба”, рече. „Треба да отидам до аптеката и да купам лекови за мене. Неписмена сум не знам како да прашам, ќе ми се смеат. Ќе отидеш ли ти? Немам кого друг да замолам. Ќе појдеш ли?”, ме грабна за рацете, стискајќи ме. „Ќе појдам”, реков. Бев заматена. Сè што знаев е дека ми треба повеќе време. Марија се придвижуваше кон вратата. „Утре ако можеш, ќе те чекам”, рече и исчезна во темницата.

Таа ноќ се разбудив неколку пати облеана со пот. Морав да ја спасам, да ја вратам назад. Додека се раздени, јас имав веќе план и се молев да ми успее. Следниот ден после завршувањето со наставата, отидов до аптеката пред да затвори. Купив кутија мултивитамини и побрзав накај нејзината куќа. Засвонив. Таа ја отвори вратата. „Може ли да влезам? Татко ти?” Направи презирен гест. „Внатре е, само што заспа како свиња. Без гајле, пијан е”. Влегов во нејзината соба и ја извадив кутијата од чантата. „Овие се многу силни седативи”, реков. „Пет или шест од нив заедно со алкохол би убиле и коњ”. Ја грабна кутијата и почна да ги проучува. За среќа не знаеше да чита, но сепак бев загрижена дека можеби ќе ја сфати мојата измама и ќе се навреди. „Ти благодарам”, рече. Нејзините очи скоро се преполнија со солзи. „Јас отсекогаш знаев дека можам да сметам на тебе”. Ме прегрна за момент, потоа донесе чаша вино и ја стави веднаш до апчињата. „Оди сега”, ми рече. „Збогум и биди среќна за нас обете”. Застанав. „О не, не, немој!”, извикав за да пробам да ја одвратам. „Ако веќе ме ставаш во оваа игра, тогаш ќе стојам тука и ќе те гледам”. Марија остана без збор за момент и тогаш настапив јас. „Немој, Марија”, ја молев. „Ќе смислиме нешто заедно, ќе успееш, ќе го промениш животот околу себе, ќе видиш”. Таа одмавна со главата. „Веќе е доцна”, рече и зеде седум таблети од кутијата. Ги стави во устата и ги голтна со голема голтка вино. Потоа легна на креветот и ги затвори очите. Јас седнав до нејзе. Ѐ ја држев раката заедно со мојата. Беше една таква тишина во собата што можевме да си ги чуеме срцата како ни тропаат. И одеднаш таа почна да зборува и да плаче. Беше скршена. Леденото време на молк сите овие години беше при крај, така што Марија се подготвуваше да го напушти овој свет. „Дали мислиш дека ќе се загрижи ако некогаш ја најде пораката? Сè она за што ќе се загрижи е дека ќе ја загуби слугинката. Истото беше кога ја изгуби мајка ми... Можеш ли да замислиш колку многу го молев?” „Пушти ме да одам на училиште, му велев, и сè ќе правам за тебе, зготвено јадење, куќата ќе е чиста, сè ќе биде во ред.“ „Не, не, не. Знаам јас каков будалест мозок имаш ти”, така ми велеше. „Немој ни да помислиш да преминеш низ таа врата. Да се китиш со образование, нели? Местото на жената е во куќата, не на улица“. „Затоа се држев настрана, ме болеше да те гледам секое утро да заминуваш на училиште со својата чанта, а подоцна замина и за Атина. Штом тој не сака да имам живот, тогаш можам да умрам и да завршам со тоа”.

Нејзините очи беа облеани со солзи. Тогаш се гледаше дека сфатила што направи и веќе беше исплашена. Одеднаш стана и ме прегрна, треперејќи од глава до пети.

„Хелени, се плашам, прошепоти, многу ми е страв, не сакам да умрам!“ Ја потегнав за косата. „Не грижи се будалче, \$ реков, зар навистина мислиш дека ќе те оставам да умреш?“

Денес на шестоодделенците им дадов да пишуваат состав на час. Темата беше: „Што ќе бидам кога ќе пораснам?“. Децата се внесуваат како да нема утре. Тие имаат три четвртини од еден час за да пополнат триесет или четириесет години, така што навистина се брзаат. На клупата, некаде позади во училницата, една девојка која е дваесет и пет години постара од остатокот од класот, се смееше задоволно додека го пишуваше нејзиниот последен параграф.

„Прво ќе одам во основно училиште, па во средно и потоа ќе видам што ќе се случи. Можеби ќе станам фризерка, ако видам дека имам талент за тоа, или можеби ќе станам сметководител, ако видам дека ми оди со бројки. Ако имам среќа, пак ќе ја имам најдобрата работа на светот. Ќе станам асистент на самоубиец!“